

Venäjän haaste Euroopan turvallisuudelle

MTS:n journalistiseminaari

Rovaniemi 8.5.2017

Hannu Himanen

Viisi teesiä Venäjästä

1. Venäjän sisäpolitiikkaa luonnehtivat jatkuvuus ja ennustettavuus.
2. Putin on enemmän Venäjän tuote kuin Venäjä Putinin.
3. Nykyregiimi ei kykene eikä halua uudistaa talouden rakenteita: hidasta kasvua, muttei romahdusta.
4. Venäjä on revisionistinen valtio, joka horjuttaa Eurooppaa muttei kykene haastamaan Yhdysvaltoja eikä Kiinaa.
5. Venäjä käyttää aktiivisesti hyväkseen avointen läntisten yhteiskuntien haavoittuvuuksia, keinoinaan hybridiset menetelmät, erityisesti kybertoiminta ja informaatiovaikuttaminen.

Iso kuva: maailman nopea muutos

- Globalisaation kritiikki ja kyseenalaistaminen
- Kansallisvaltion uusi tuleminen
- Itsevaltaisten regiimien nousu, tyrannian uhka
- Lännen hajaannus, arvojen ja identiteetin kriisi
- Keskiluokan ahdinko: länsimaiden teollisuuden kato
- Populismien ja ääriliikkeiden nousu lännessä
- Somen nousu ja median kriisi, demokratian haavoittuvuus
- Hybridisten, ml. kybermenetelmien ja informaatiovaikuttamisen häpeilemätön käyttö

Järjestys horjuu, epävarmuus kasvaa

- Kansainvälisen tilanteen murros: muutokset vasta aluillaan.
- Globalismin ja avoimen vaihdannan haastajana uusi geopolitiikka: painotus valtioiden suvereenisuuteen ja riippumattomuuteen, kansainvälisen oikeuden torjunta. Vapaakaupan tulevaisuus epävarma.
- Venäjä aggressiivisen haastajan roolissa. Kiina hitaampi, strategisempi toimija.
- Heikentynyt länsi puolustuskeinillä: populismi nousussa, EU heikko ja hajanainen, Yhdysvaltain johtajuus epäselvä ja epävarma Trumpin valinnan jälkeen.

Ukraina ja kansainvälinen järjestys

- ✓ Ukrainan kriisi vedenjakajana
 - Venäjä rikkoi kansainvälistä oikeutta ja sopimuksia (YK:n peruskirja, ETYKin Helsingin päätösasiakirja 1975)
- ✓ Kaksi tulkintaa (ETYJ:n eminenttipaneeli 2015):
 - **Venäjä:** länsi käytti Venäjän heikkoutta hyväkseen ja haluaa dominoida maailmaa
 - **Länsi:** säännöissä ei vikaa, vaan Venäjässä, joka on niitä rikkonut ja hakee turvallisuutta naapuriensa kustannuksella
- ✓ Minskin prosessille ei vaihtoehtoa, mutta se ei ratkaise kriisiä
- ✓ Venäjä haluaa estää Ukrainan integroitumisen länteen

Venäjän narratiivi

”Starting with the negotiations on German unification, the West systematically took advantage of Russia’s weakness. The West never acted in the spirit of the Charter of Paris, in which the indivisibility of security was a key concept. The West never tried to address security with Russia, only without it, or against it. The United States seized the opportunity to dominate international affairs especially in Europe.”

- Sergei Karaganov ETYJ:n asiantuntijapaneelin loppuraportissa (marraskuu 2015)

Arabikeväästä Syyriaan

- ✓ Irak + arabikevät (Tunisia XII/2010, Libya III/2011):
Yhdysvaltain dominoima yksinapainen järjestys Venäjän syytösten kohteena
- ✓ Käännö Syyriassa syyskuussa 2013
- ✓ Syyrian konfliktin merkitys Venäjälle :
 1. Sunnalaisten ääriliikkeiden ja terrorismin uhka Venäjän sisällä
 2. ”Väri vallankumouksen” uhka (laillisen hallituksen kaataminen ulkopuolisin voimin) Venäjän sisällä
 3. Syyria Venäjän suurvaltapyrkimysten välineenä
- ✓ Venäjä aloitteellinen ja aggressiivinen, länsi heikko ja reaktiivinen
- ✓ Trumpin hallinnon linja vielä epäselvä

Kenraali Gerasimovin teesit

Yleisesikunnan päällikkö, kenraali Valeri Gerasimov 26.4.2017

- Euroopasta tullut jännityksen ja vastakkainasettelun vyöhyke
- Venäjän ja Naton suhteet heikoimmillaan sitten kylmän sodan päättymisen
- Syypäänä Nato ja länsi: laajentunut Venäjän rajoille, varustautunut, luonut ohjuspuolustusjärjestelmän, aseistaa Kiovaa
- Länsi–Venäjä: luottamus vähenee katastrofaalisesti
- Länsi käy armotonta informaationsotaa Venäjää vastaan
- Venäjä on realisti ja ryhtynyt käytännön toimiin vastatakseen uusiin haasteisiin ja uhkiin
- Muutos mahdollinen vain, jos Euroopan poliitikot luopuvat vaatimuksistaan ja ennakkoehdoistaan

Gerasimov: Miten Nato uhkaa Venäjää

NATO's destabilising activities in Europe

The map displays various NATO military activities across Europe, with callouts pointing to specific locations and actions. The callouts include:

- Use of Swedish and Finnish infrastructure to support troop deployments in Northern Europe
- Deployment of additional military contingents, logistics centres, and command and control infrastructure along Russian borders
- Creation of the Very High Readiness Joint Task Force within the Response Force
- Expansion of the NATO Response Force, reduced readiness time
- Participation of air forces of "non-nuclear" members of NATO in exercises that simulate nuclear weapons use
- US nuclear bombs storage in Europe
- Deployment of the US Aegis Ashore BMD systems in Poland and Romania
- Russia has been declared the main source of threats to the alliance

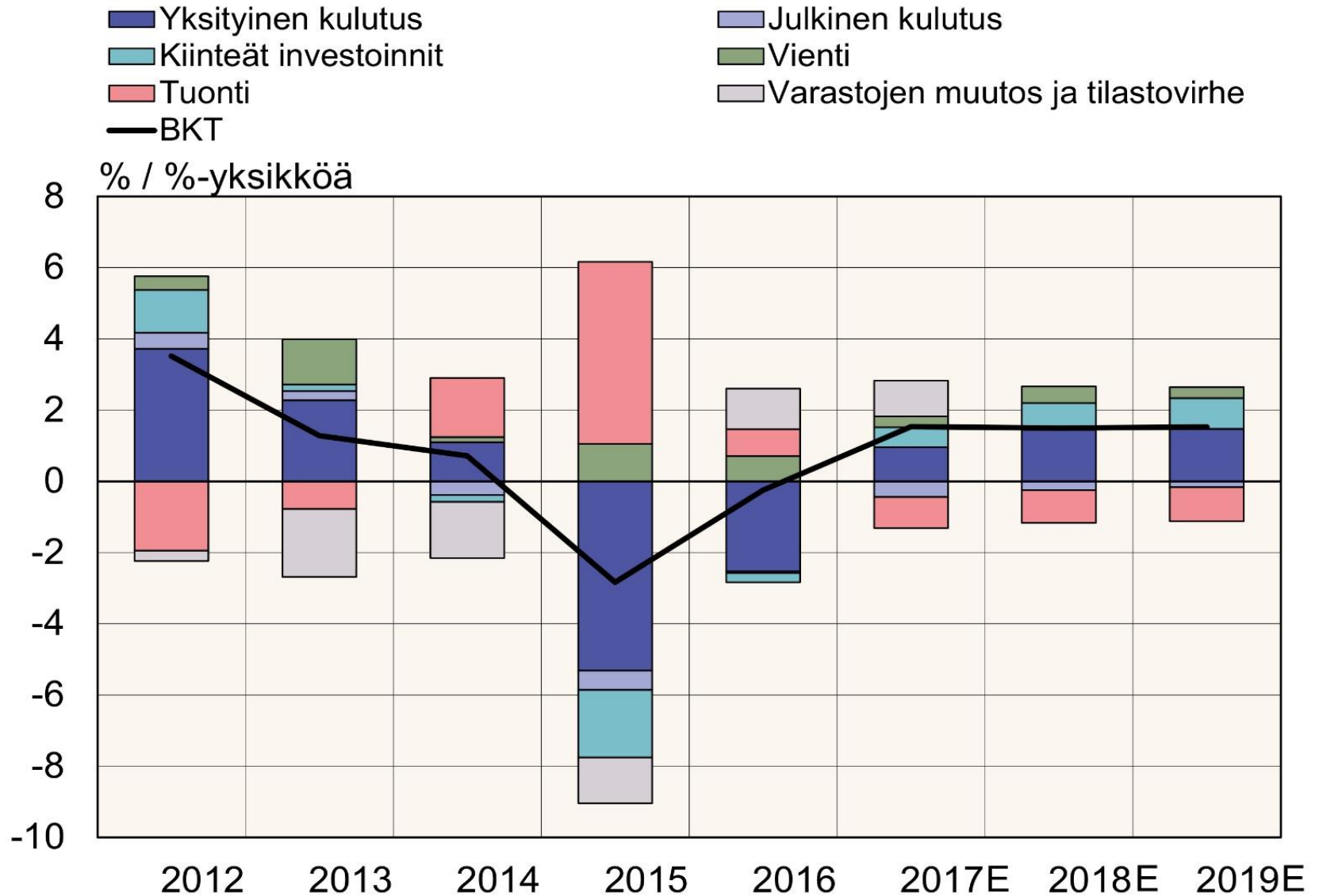
Venäjän *divide et impera*

- ✓ Venäjä pyrkii hajottamaan EU:ta (ja muita lännen instituutioita) ja bilateralisoimaan suhteensa länsimaihin
- ✓ Venäjän ulkoministeriön (MID) tiedote 3. toukokuuta:
Suomi tukee ”EU:n destruktiivista Venäjä-linjaa” mutta sen vaikutus kahdenvälisiin suhteisiin on voitu rajoittaa ”vuosikymmenten kokemuksen sekä perinteisen rakentavan ja käytännönläheisen yhteistoiminnan ansiosta”.
- ✓ Lavrov Haikossa 4. toukokuuta:
”Suomi on naapurimme. Se on meille ystävällismielinen maa. Meitä yhdistää vuosisatainen historia... arvostamme Suomen kansainvälistä mainetta, jonka se on saavuttanut johdonmukaisella puolueettomuuspolitiikalla.”
- ✓ Avainsanat: historiallinen jatkuvuus, ystävyys, hyvä naapuruus, puolueettomuus

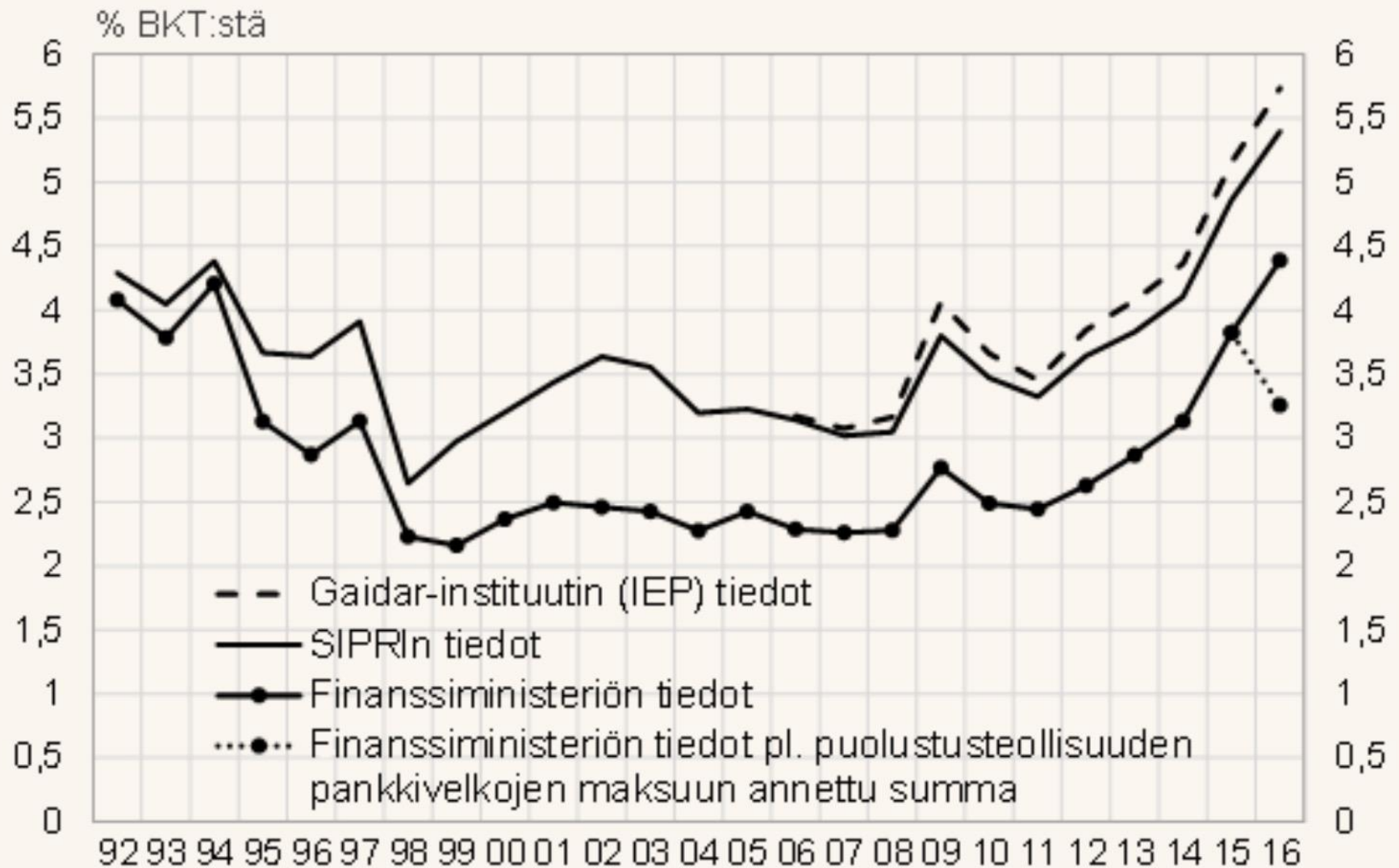
Venäjä: näkymä 2020-luvulle

- ✓ Putinin vahva asema: vakautta, vaurautta, turvallisuutta
- ✓ Ei oppositiota, ei muita valtakeskittymiä
- ✓ Kausi jatkuu [ainakin] vuoteen 2024; Putin päättää itse, kuka, milloin ja miten seuraa häntä
- ✓ Talous: öljyn hinnan nousu antanut liikkumatilaa, mutta heikko kasvu ja rakenteelliset ongelmat jatkuvat pitkälle 2030-luvulle
- ✓ Ei odotettavissa, että muutos nousisi alhaalta: kansalaisille vakaus on vapautta tärkeämpi

Venäjän BKT:n muutos (%) ja kysyntäerien sekä tuonnin osuus muutoksesta (%-yksikköä)

Venäjän puolustusmenojen suhde BKT:hen, %

Lähteet: Venäjän finanssiministeriö, SIPRI, IEP, Rosstat ja BOFIT.

Aleksei Kudrin: Venäjän haasteet

1. Demografiset muutokset
2. Investointien puute
3. Teknologinen jälkeenjääneisyys
4. Alhainen tuottavuus
5. Valtionhallinnon heikko laatu

Aleksei Kudrinin alustus Gaidar-foorumissa
tammikuussa 2017

Historia, identiteetti, arvot

- ✓ ”Neuvostoliitto oli Venäjä toisella nimellä” (Putin): Venäjän historian pitkä jatkumo
- ✓ Venäjän suuri vallankumous (1917–22) ja Neuvostoliiton romahtaminen vuosisadan suurina katastrofeina
- ✓ *Homo sovieticus*: Neuvostoliitto romahti, ”punainen ihminen” elää ja voi hyvin (Svetlana Aleksijevitš)
- ✓ ”Perinteiset arvot”: konservatiivinen, nationalistinen suunta
- ✓ Ortodoksikirkon rooli